Grote Atlas van de Verenigde Oost-Indische Compagnie
Comprehensive Atlas of the Dutch United East India Company

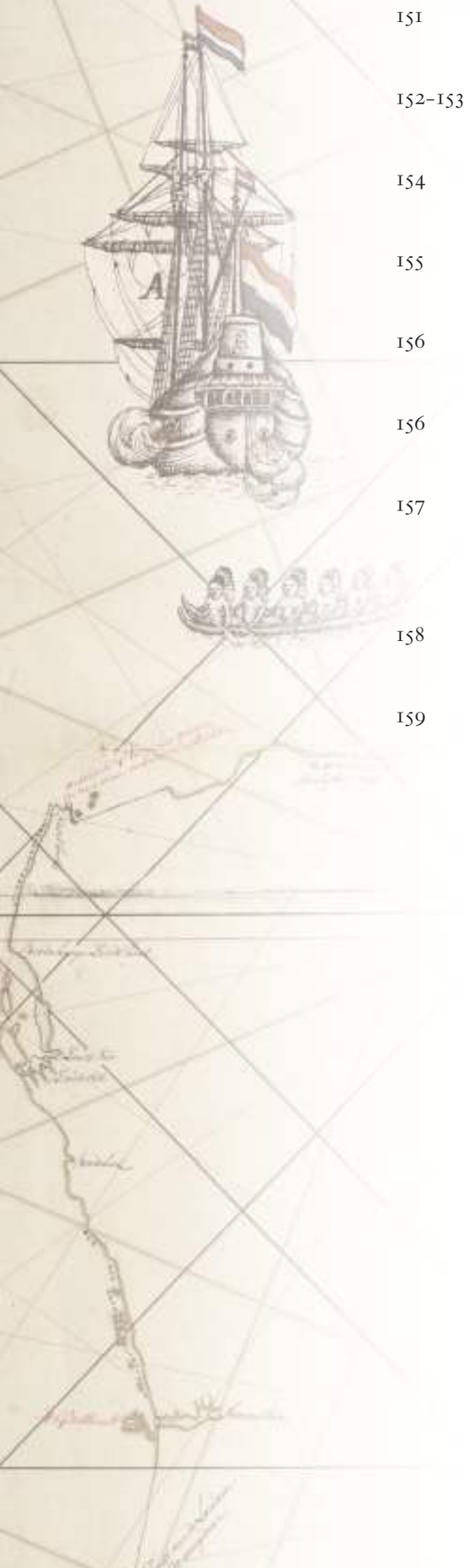

147 CELEBES / SULAWESI

148 [Johannes Vingboons, 1665-1670]:
[Kaart van Noord-Celebes en de Noordelijke Molukken].
[Chart of North Celebes and the Northern Moluccas].

149 [Johannes Vingboons, 1665-1668]:
[Kaart van Zuid-Celebes en de Zuidelijke Molukken].
[Chart of South Celebes and the Southern Moluccas].

150 Johan Blaeu, 1669:
[Kaart van Celebes, de Molukken en Timor].
[Chart of Celebes, the Moluccas and Timor].

151 [Anoniem / Anonymous], 1717:
[Kaart / van de / Indische Oost].
[Chart / of the / Eastern Malay Archipelago].

152-153 [Anoniem / Anonymous, 1685-1700]:
[Kaart van Celebes en de Molukken].
[Chart of Celebes and the Moluccas].

154 [Anoniem / Anonymous, 1752-1760]:
[Kaart van Celebes].
[Chart of Celebes].

155 [Gerrit de Haan, 1760]:
['T Geheele Eijlandt Celebes].
[The Entire Island of Celebes].

156 [Anoniem], 1682:
[Kaart van de kust van Noord-West Celebes].
[Coastal chart of North-West Celebes].

156 [Anoniem, 1675-1700]:
[Kaart van Straat Makassar en de Balizee].
[Chart of the Macassar Strait and the Bali Sea].

157 [Gerard van Keulen, 1720-1726]:
Een / Gedeelte van de West / Kust Van het Eyland / Celebes / of Macasser /
Van de Baay Batakeke tot / de Hoek Tanakeke.
A / Part of the West / Coast of the Island of / Celebes / or Macassar /
From Batakeke Bay to / Tanakeke Head.

158 [Anoniem / Anonymous, 1700-1725]:
[Kaart van Straat Makassar en de Balizee].
[Chart of the Macassar Strait and the Bali Sea].

159 [Anoniem / Anonymous, 1700-1725]:
[Kaart van Straat Makassar en de Balizee].
[Chart of the Macassar Strait and the Bali Sea].

Deel 1 / Part 1

160 [Gerrit de Haan, 1760]:
[Balij langs Bima tot Macasser].
[From Bali and Bima to Macassar].

161 [Jan Theunis Busscher, ca./c. 1833]:
[Kaart van Straat Makassar].
[Chart of the Macassar Strait].

162-163 [Anoniem / Anonymous], 1693:
Macasser [...].
Macassar [...].

164 [Johan Michiel Aubert, ca./c. 1745]:
[Kaart van Zuid-Celebes, middendeel].
[Map of South Celebes, central part].

165 [Johan Michiel Aubert, ca./c. 1745]:
[Kaart van Zuid-Celebes, zuidelijk deel].
[Map of South Celebes, southern part].

166 [Johan Michiel Aubert, ca./c. 1745]:
[Kaart van Zuid-Celebes, noordelijk deel].
[Map of South Celebes, northern part].

167 J.M. Aubert Fecit, 1752:
Land-Kaart van Celebes / Westkust [...].
Map of the West Coast of / Celebes [...].

168 J.M. Aubert Fecit, [1752]:
Land-kaart / van Celebes Zuidwest Kust [...].
Map / of the South-West Coast of Celebes [...].

169 J.M. Aubert Fecit Anno 1752:
Land-kaart / van de Zuid Eind van de Bogt van / Boni [...].
Map / of the Southern End of / Boni Bay [...].

170 J.M. Aubert Fecit, Anno 1752:
Land-kaart van de Noord / Eind van de Bogt van Boni [...].
Map of the Northern / End of Boni Bay [...].

171 [Anoniem / Anonymous, 1630-1635]:
Maccaser.
Macassar.

III Indische Archipel en Oceanië / Malay Archipelago and Oceania

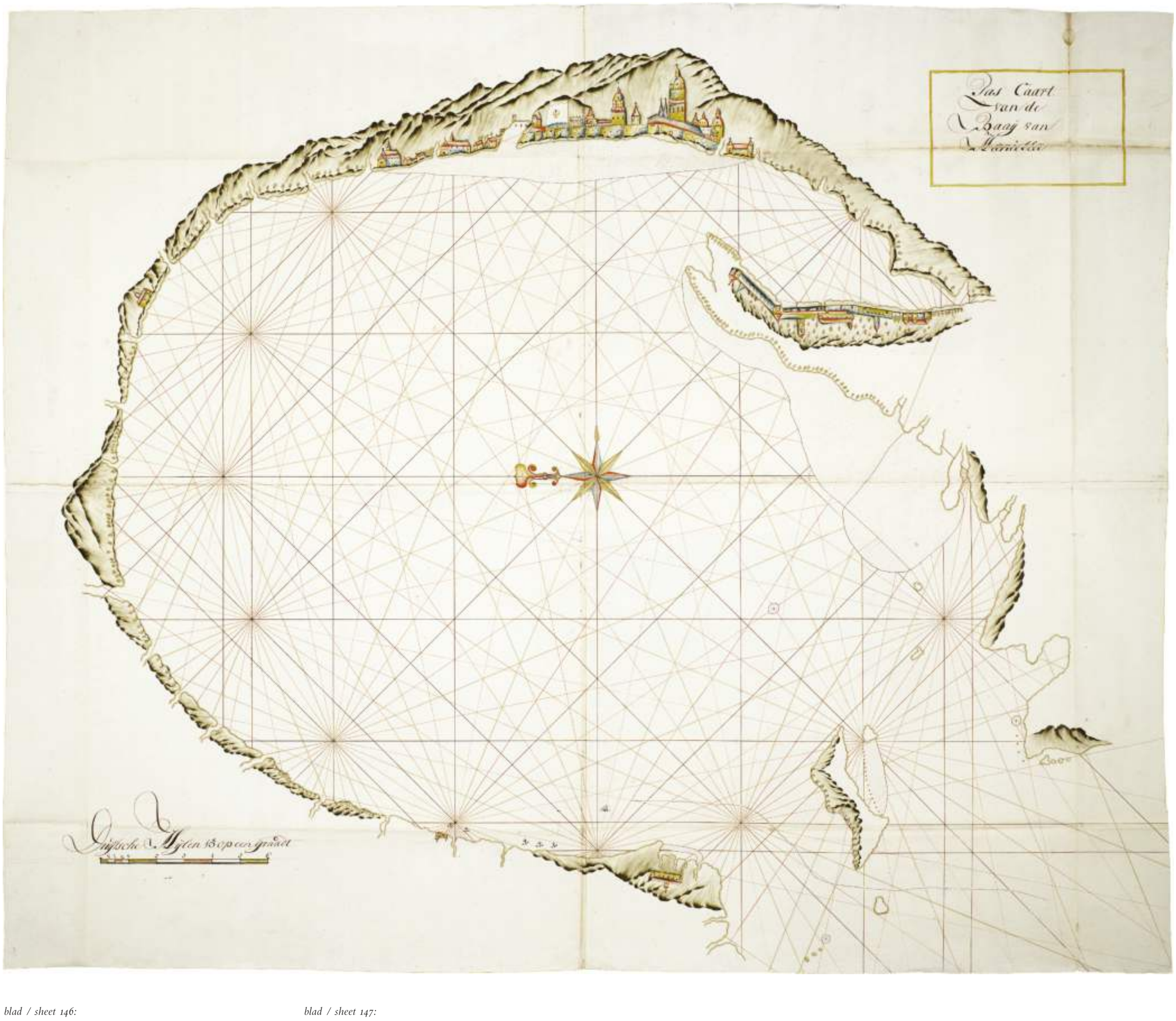

blad / sheet 146:

Nationaal Archief, 4.VEL 297.

[Willem Kik, 1704] :

[Plattegrond van het kasteel St. Jago en de stad Manilla].

[Plan of the castle of St. Jago and the city of Manila].

Schaalstok van 200 Rijnlandse roeden = [ca. 1 : 6.130].
Scale-bar of *200 Rijnlandse roeden* = [approximately 1 : 6,130].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 41,5 x 54,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 41.5 x 54.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verso: Behoort tot overgekomen brieven en papieren van Batavia 4e deel 1704, N1 2106.

blad / sheet 147:

Nationaal Archief, 4.VELH 156.1.14.

[Gerrit de Haan, 1760] :

Pas Caart / van de / Baaij van / Maniella.

Chart / of / Manila / Bay.

Schaalstok van 6 [1½] Duijtsche Mijlen 15 op een graadt = [ca. 1 : 62.000].
Scale-bar of *6* [1½] *Duijtsche Mijlen 15 op een graadt* = [approximately 1 : 62,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 103,5 x 125 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 103.5 x 125 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Bij de aanduiding van de schaal heeft Gerrit de Haan klaarblijkelijk een vergissing begaan: de lengte van de schaalbalk is niet 6 maar ca. 1,5 Duitse mijl. De kaart was voornamelijk bedoeld voor de oriëntatie op de kustprofielen rondom de baai van Manilla; peildiepten, topografische namen en verklaringen ontbreken geheel.

In the indication of the scale Gerrit de Haan has apparently made a mistake: the length of the scale-bar is not 6 but about 1.5 German miles. The map was primarily intended for orientation to the coastal profiles around the bay of Manila; soundings, topographical names and explanations are completely lacking.

Celebes / Sulawesi

(Deel/Vol. I: *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*, II-10, II-11a, II-11b, II-16, II-17a, II-17b, II-17c, II-17d).

Celebes (Sulawesi). Voor de VOC was Celebes met bijbehorende kleinere eilanden niet van betekenis als productiegebied van specerijen of andere handelswaren. Zoals in het inleidende hoofdstuk uitvoerig is beschreven, lag het compagniesbelang hier in de eerste plaats bij de vestiging en handhaving van het oppergezag van de Hoge Regering over Zuid-Celebes, Boeton en de Minahasa omwille van de controle op de naleving van de afgedwongen specerijmonopolies. De belangrijkste stap in de verwezenlijking van dit streven was in 1667-1669 de definitieve onderwerping van Makassar c.q. het sultanaat Gowa-Tello in Zuid-Celebes, waarmee toen de laatste belangrijke inheemse concurrent van de VOC in het oosten van de Indische Archipel werd uitgeschakeld. Het nog bestaande authentieke kaart- en beeldmateriaal van Celebes uit de compagniestijd heeft dan ook in grote meerderheid betrekking op Makassar en overig Zuid-Celebes, met daarnaast vooral zeekaarten van de oostelijke kusten en voorliggende eilanden. Onder de hierna in facsimile opgenomen kaarten, plattegronden en topografische afbeeldingen op de bladen t/m 215 komen eerst de kleinschalige overzichtskaarten van Celebes en de verder oostwaarts gelegen delen van de Archipel aan de orde (bladen 148 t/m 155), gevolgd door kaarten en plattegronden op diverse grotere schalen en een aanzienlijk aantal tekeningen van Zuid-Celebes, inclusief Makassar, Maros, Bonthain en andere locaties in deze regio (bladen 156 t/m 198). Daarna wordt op de bladen 199 t/m 208 een overzicht gegeven van het beschikbare kaart- en beeldmateriaal met betrekking tot Boeton, Moena, de oostkust van Celebes en de Golf van Tomini. De bladen 209 t/m 215 ten slotte behandelen Noordoost-Celebes met Gorontalo, de Minahasa en de Sangihe- en Talaud-eilanden.

Celebes/Sulawesi. Celebes with the smaller islands belonging to it was not of significance to the VOC as an area that produced spices or other commodities for trade. As has been described at length in the introductory chapter, the Company's interest here lay in the first place in establishing and maintaining the supremacy of the High Government over South Celebes, Buton and the Minahasa for the sake of checking on the observance of the monopolies on spices that it imposed. The most important step in carrying out this endeavour was the final subjection of Macassar and the Sultanate of Gowa-Tello in South Celebes in 1667-1669, by which the last significant indigenous competitor of the VOC in the east of the Malay Archipelago was eliminated. Hence the great majority of extant authentic maps and images of Celebes from the time of the Company relate to Macassar and other parts of South Celebes, and to the eastern coasts and the islands lying off them. Among the maps, ground-plans and topographical drawings included below in facsimile up to sheet 215, we see first the small-scale general maps of Celebes and some parts of the Archipelago lying further to the east (sheets 148-155), followed by maps and ground-plans to various scales and a considerable number of drawings of South Celebes, including Macassar, Maros, Bonthain (Bantaeng) and other localities in this region (sheets 156-198). After that, on sheets 199 to 208, a survey is provided of the available maps and images relating to Buton, Muna, the east coast of Celebes and the Gulf of Tomini. Finally, sheets 209 to 215 deal with north-east Celebes, with Gorontalo, the Minahasa and the Sangihe and Talaud Islands.

Celebes
Gilolo
Morotia
Tidore
Ternate
HALEMAHERA.
Batochina
Obi
Bachian
Mysol
Waygiou
Salwatty
Misool
Ceram
Amboina
Banda
Buton
Celebes
Macassar
Boutton
Salayer
Sumbawa
Flores
Timor
Solor
Endeh
Savu
Rotti
Sandalwood Island
Timor Laut
Aroe Eylanden
Key Eylanden
Tenimber
Timorlaut
Babber
Damma
Wetter
Goram
Ceram Laut
Kelang
Manipa
Boano
Xulla
Sapellila
Banda
Nassau
Groote
Kleine
Tanjong
Pagay
Sipora
Pulo Taliabo
Sula Besi
Mangoli
Kabui
Pulo Bonoa
Pulo Lucipara
Pulo Taya
Pulo Sanana
Pulo Penjang
Pulo Mangkiff
Pulo Kambing
Pulo Kambelle
Pulo Kambelle
Pulo Kambelle

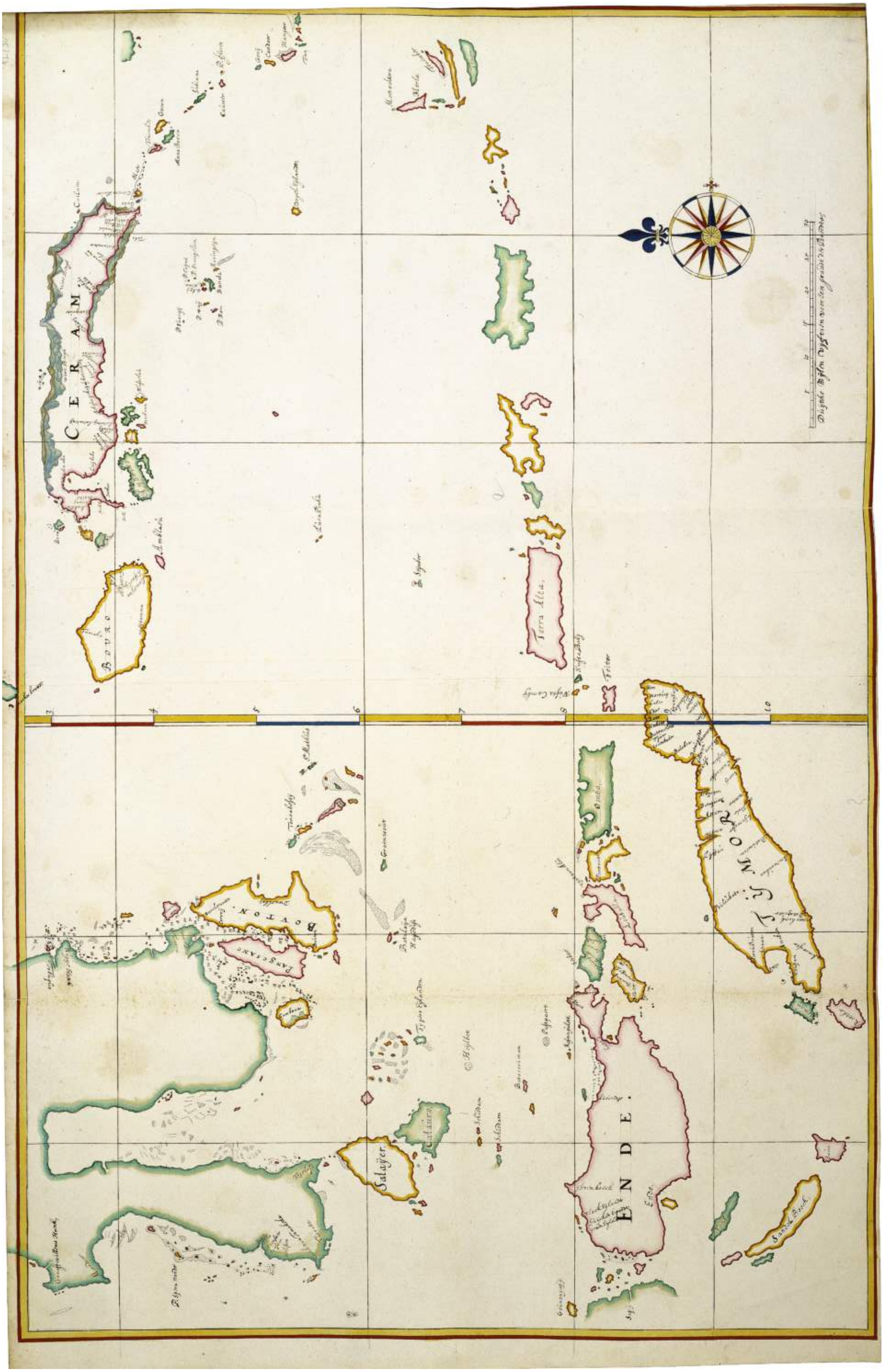

Bijschriften: pag. 151 / Captions: p. 151

Equinoctial
CELEBES.
HALEMAHERA
TYMOR.

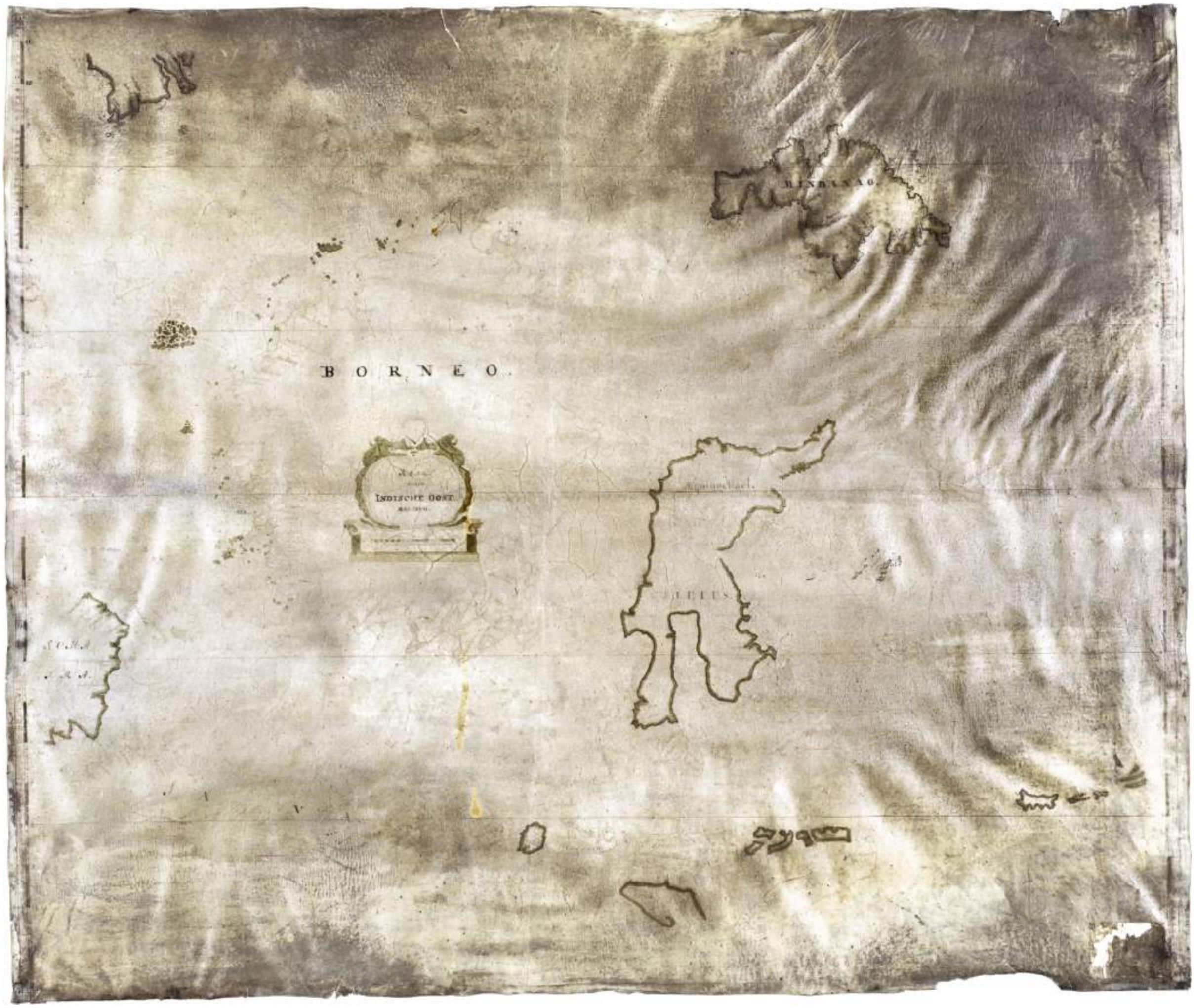

blad / sheet 148:

Österreichische Nationalbibliothek, Atlas Blaeu-Van der Hem 40:02.

[Johannes Vingboons, 1665-1670] :

[Kaart van Noord-Celebes en de Noordelijke Molukken].

[Chart of North Celebes and the Northern Moluccas].

Schaal niet aangegeven; zie blad 149.
Scale not indicated; see sheet 149.

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 56 x 88,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 56 x 88.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Deze kaart sluit aan op die van het volgende blad, maar is in de atlas van Laurens van der Hem niet in directe samenhang daarmee geplaatst. Tezamen komen ze goeddeels overeen met de kaart van Celebes, de Molukken en Timor door Joan Blaeu I uit 1669 op blad 150; zie ter vergelijking ook blad 30. Op deze kaarten is de hoofdvorm van Celebes in grote lijnen al correct weergegeven, met uitzondering echter van het zeegebied tussen het oostelijke en noordoostelijke schiereiland, de Golf van Tomini, die pas in 1682 goed zou worden verkend (blad 207).

This map links up with the one on the following sheet, but in the atlas of Laurens van der Hem is not directly connected with it. Together they correspond for the most part with the map of Celebes, the Moluccas and Timor by Joan Blaeu I from 1669 on sheet 150; see for a comparison also sheet 30. On these early maps the main shape of Celebes is already shown correctly, but with the exception of the area of sea between the eastern and north-eastern peninsulas, the Gulf of Tomini, which would only be properly explored in 1682 (sheet 207).

blad / sheet 149:

Österreichische Nationalbibliothek, Atlas Blaeu-Van der Hem 40:08.

[Johannes Vingboons, 1665-1668] :

[Kaart van Zuid-Celebes en de Zuidelijke Molukken].

[Chart of South Celebes and the Southern Moluccas].

Schaalstok van 30 Duytsche Mijlen vijftien voor een graad der breedte = [ca. 1 : 1.658.400].
Scale-bar of *30 Duytsche Mijlen vijftien voor een graad der breedte* = [approximately 1 : 1,658,400].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 55,5 x 87,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 55.5 x 87.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

blad / sheet 150:

Nationaal Archief, 4.VEL 342.

Bij Johan Blaeu / met Octroij / van de Ho: Mo: H: Staten Gen. / der vereenighde Nederlanden, 1669 :
By Johan Blaeu / by Charter / of the Lofty Members of the States-General / of the united Netherlands, 1669 :

[Kaart van Celebes, de Molukken en Timor].

[Chart of Celebes, the Moluccas and Timor].

Schaalstok van 30 Duijtsche Mijlen 15 voor een Graadt = [ca. 1 : 1.725.300].
Scale-bar of *30 Duitsche Mijlen 15 voor een Graadt* = [approximately 1 : 1,725,300].

1 kaart + 1 inzetkaart : ms op papier, gekleurd, 106 x 86 cm.
1 map + 1 inzetkaart : ms on paper, coloured, 106 x 86 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Het inzetkaartje in deze kaart van de 'Indische Oost' door Joan Blaeu I uit 1669 geeft de 'Castricums Baai' aan de zuidkust van het noordoostelijke schiereiland van Celebes weer, die daar ook met naam is aangeduid. In deze baai werd in maart 1643, tijdens het eerste traject van de reis van Maerten Gerritsz de Vries van Batavia via Ternate naar de vermeende Goud- en Zilvereilanden ten noorden van Japan, door de bemanning van zijn schip *Castricum* vers water en voedsel ingenomen. Zie ook blad 200.

The inset map in this map of the 'Indies East' by Joan Blaeu I from 1669 shows the 'Castricum's Bay' on the south coast of the north-eastern peninsula (arm) of Celebes, which is also indicated there with this name. It was in this bay in March of 1643, during the first stage of Maerten Gerritsz de Vries's voyage from Batavia via Ternate to the supposed Gold and Silver Islands to the north of Japan, that the crew of his ship *Castricum* took on fresh water and food. See also sheet 200.

blad / sheet 151:

Nationaal Archief, 4.VEL 345.

[Anoniem], MDCCXVII :
[Anonymous], MDCCXVII :

Kaart / van de / Indische Oost.

Chart / of the / Eastern Malay Archipelago.

Schaalstok van 30 Duitse mijlen = [ca. 1 : 3.424.900].
Scale-bar of *30 Duitse mijlen* = [approximately 1 : 3,424,900].

1 kaart : ms op perkament, 80,5 x 96 cm.
1 map : ms on vellum, 80.5 x 96 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

De datering 1717 op deze wandkaart van de centrale en oostelijke delen van de Indische Archipel lijkt nogal laat, gezien de vormen van Celebes, waar de Golf van Tomini nog geheel ontbreekt. Mogelijk werd de kaart op het atelier van Isaak de Graaf vervaardigd aan de hand van verouderde voorbeelden, zoals ook het geval was bij zijn weergave van Borneo op blad 133. De functie was in elk geval voornamelijk decoratief, namelijk als wandversiering in het Oost-Indisch Huis te Amsterdam, waar de kaart door de eeuwen heen zeer te lijden heeft gehad van tabaksrook en blootstelling aan het licht.

The date 1717 on this wall map of the central and eastern parts of the Malay Archipelago looks quite late, seeing that the Gulf of Tomini is still completely lacking. Possibly the map was made in the workshop of Isaak de Graaf using obsolete models, as was also the case with his depiction of Borneo on sheet 133. In any case, the function was primarily decorative, as a wall covering in the East India House in Amsterdam, where the map suffered much over the centuries from tobacco smoke and exposure to the light.

bladen / sheets 152-153:

Bibliothèque nationale de France, DCP Ge AA 2033.

[Anoniem, 1685-1700] :
[Anonymous, 1685-1700] :

[Kaart van Celebes en de Molukken].

[Chart of Celebes and the Moluccas].

Schaalstok van 15 [30] duijtsche Mijlen 15 voor Een Graadt = [ca. 1 : 1.058.000].
Scale-bar of *15* [*30*] *duijtsche Mijlen 15 voor een Graadt* = [approximately 1 : 1,058,000].

1 kaart : ms op papier, 110 x 221 cm.
1 map : ms on paper, 110 x 221 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

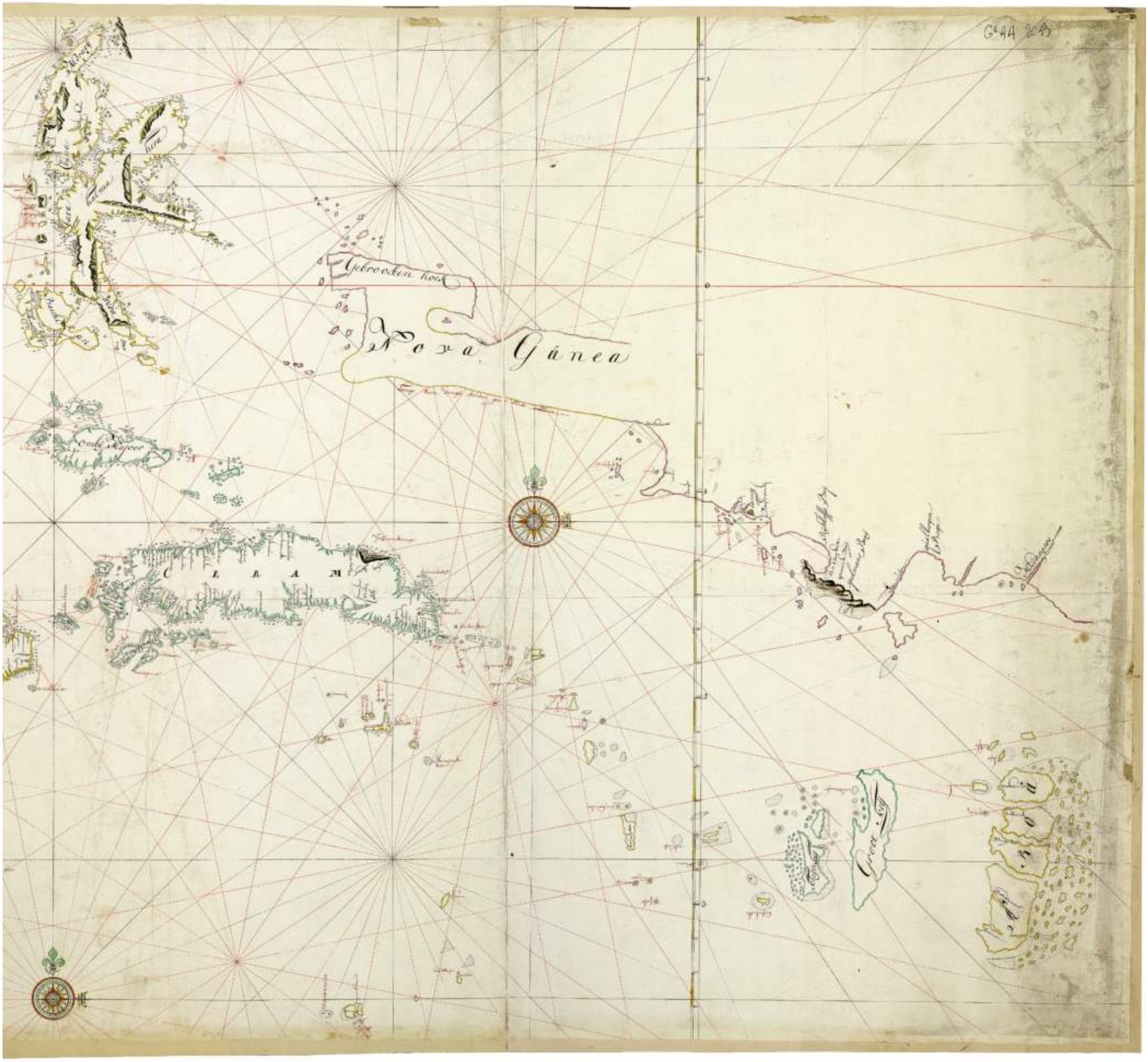

Bij Nieuw-Guinea zijn de namen Speelman en Rijckloff ingetekend, namen die door Joannes Keijts in 1678 tijdens zijn reis langs de zuidkust waren gekozen. De aanwezigheid van de Golf van Tomini aan de oostkust van Celebes duidt op een datering van na 1682. Zuid-Celebes, dus het zuidwestelijke schiereiland, is wonderlijk genoeg veel te breed weergegeven, een fout die op eerdere kaarten niet voorkwam. De summiere, onjuiste vormen van de Vogelkop van Nieuw-Guinea en de Radja Ampat-eilanden westelijk daarvan laten zien dat de maker van de kaart nog niet bekend was met de resulaten van de expeditie naar Nieuw-Guinea in 1705. De kaart op het volgende blad, waarschijnlijk naar de grondvorm gekopieerd van deze maar vanwege de ingetekende namen van verongelukte schepen te dateren na 1752, gaat uit van dezelfde foute basisvorm van Celebes. Zelfs Gerrit de Haan nam in het eerste deel van zijn *Ligtende zeefakkel* in 1760 deze vorm nog klakkeloos over (blad 155). Zie ter vergelijking ook de zeer nauw verwante kaart van het noordelijke deel van Celebes en de Noord-Molukken uit 1709 door Hendrick van der Burgh op de bladen 210-211. Bij de schaalaanduiding is door de kaartenmaker een vergissing begaan: deze is in werkelijkheid ongeveer tweemaal zo klein, zoals een vergelijking met de volgende twee kaarten aantoont.

On the south coast of New Guinea the names *Speelman* and *Rijckloff* have been written in; Joannes Keijts chose these names during his exploration of these parts in 1678. The presence of the Gulf of Tomini on the east coast of Celebes indicates a dating after 1682. South Celebes, that is, the south-western peninsula (arm) has, surprisingly enough, been drawn much too wide, an error that did not occur on earlier maps. The sketchy, incorrect shapes of the *Vogelkop* (Bird's Head Peninsula) of New Guinea and the Raja Ampat Islands to the west of it show that the maker of the map was not yet familiar with the results of the expedition to New Guinea in 1705. The map on the following sheet, the basic form of which was probably copied from this one, but judging from the names of wrecked ships written on it is to be dated after 1752, starts out from the same faulty basic shape of Celebes. Even Gerrit de Haan adopted it unquestioningly in the first volume of his *Ligtende zeefakkel* in 1760 (sheet 155). For a comparison see also the very closely related map of the northern part of Celebes and the North Moluccas from 1709 by Hendrick van der Burgh on sheets 210-211. The map-maker made an error when he indicated the scale: in fact this is about twice as small, as a comparison with the two following maps shows.

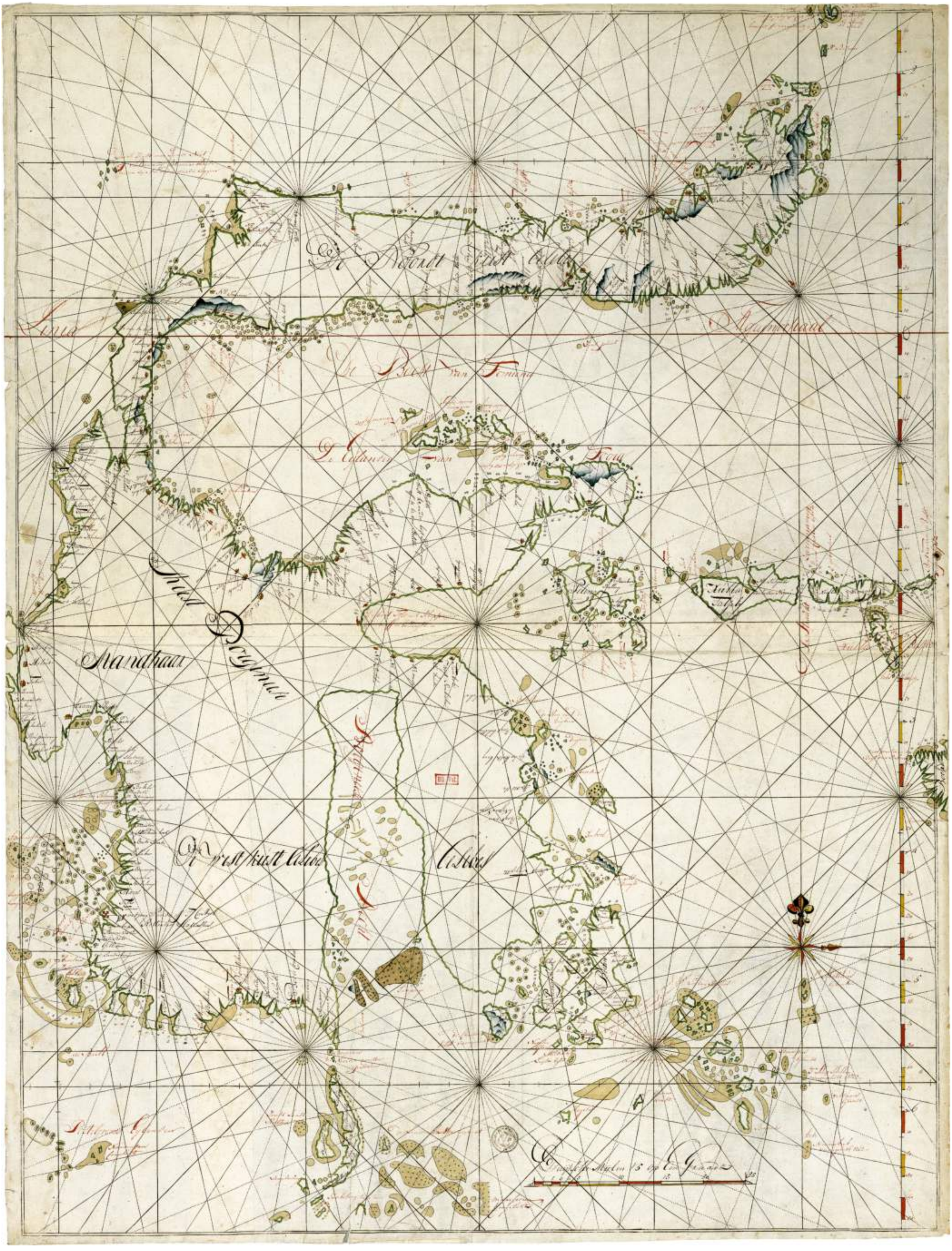
Mandhaai
Straat Dryghmo
Straatje Mylen 15 op Een Graat

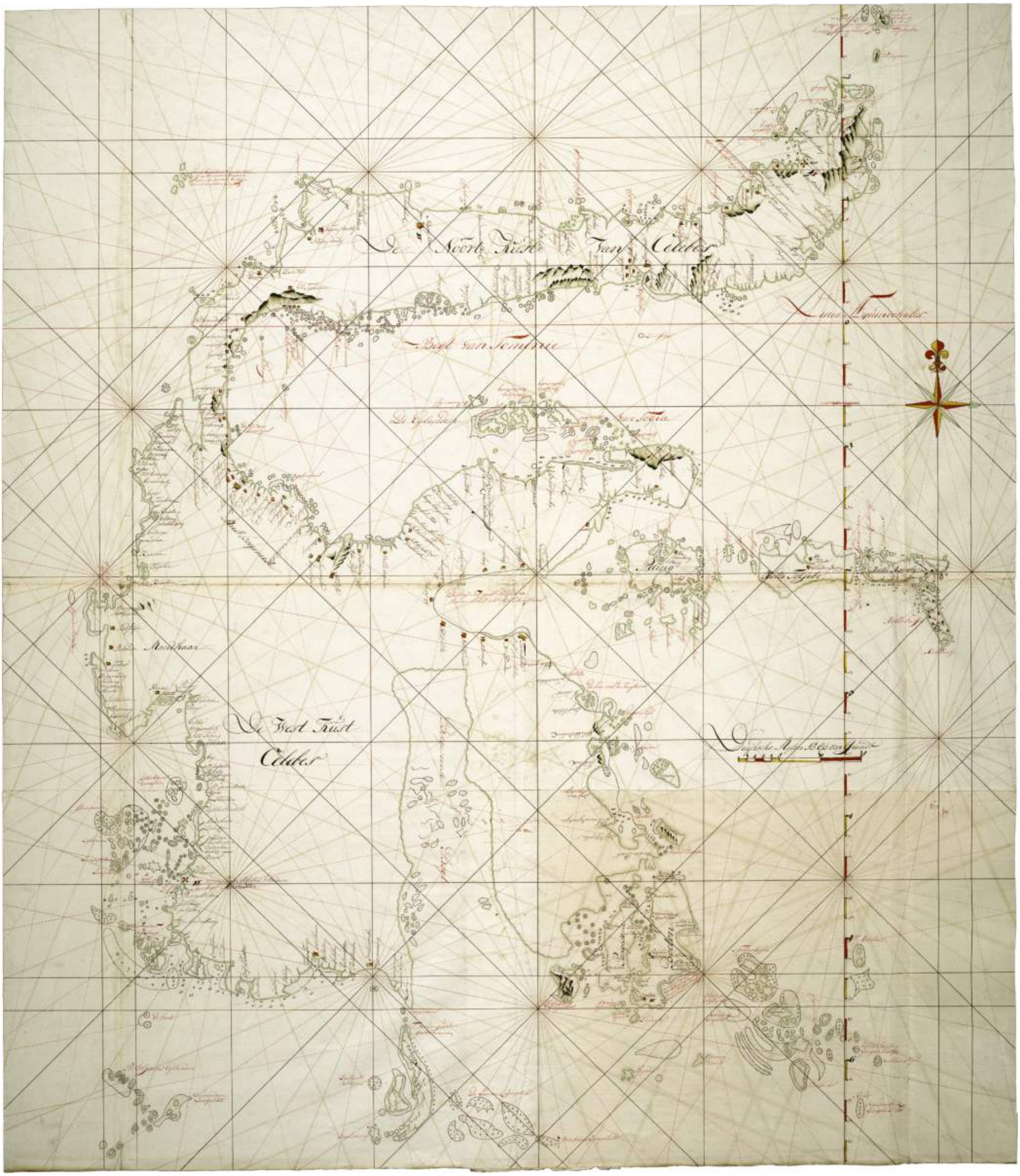

blad / sheet 154:

Bibliothèque nationale de France, DCP SH pf 184 div 4 p 2/1.

[Anoniem, 1752-1760] :
[Anonymous, 1752-1760] :

[Kaart van Celebes].

[Chart of Celebes].

Schaalstok van 25 Duijtsche Mijlen 15 op Een Graadt =
[ca. 1 : 1.012.000]
Scale-bar of *25 Duijtsche Mijlen 15 op Een Graadt* =
[approximately 1 : 1,012,000].

1 kaart : ms op papier, 107 x 82 cm.
1 map : ms on paper, 107 x 82 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

blad / sheet 155:

Nationaal Archief, 4.VELH 156.1.19.

[Gerrit de Haan, 1760] :

['t Geheele Eijlandt Celebes].

[The Entire Island of Celebes].

Schaalstok van 15 Duijtsche Mijlen 15 op een Graadt =
[ca. 1 : 983.300].
Scale-bar of *15 Duijtsche Mijlen 15 op een Graadt* =
[approximately 1 : 983,300].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 93,5 x 107 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 93.5 x 107 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

156

blad 156 boven / sheet 156 above:

Bibliothèque nationale de France / Société de Géographie, DCP SGY D 146.

[Anoniem], 1682 :
[Anonymous], 1682 :

[Kaart van de kust van Noord-West Celebes].

[Coastal chart of North-West Celebes].

Schaalstok van 15 Duijtse mijlen 15 voor Een Graedt = [ca. 1 : 1.058.200].
Scale-bar of *15 Duijtse mijlen 15 voor Een Graedt* = [approximately 1 : 1.058.200].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 52,5 x 35,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 52.5 x 35.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

blad 156 onder / sheet 156 below:

Universiteitsbibliotheek Leiden, Collectie Bodel Nijenhuis 006-15-031.

[Anoniem, 1675-1700] :
[Anonymous, 1675-1700] :

[Kaart van Straat Makassar en de Balizee].

[Chart of the Macassar Strait and the Bali Sea].

Schaalstok van 20 Duytsche mylen 15 op 1 graadt = [ca. 1 : 1.250.000].
Scale-bar of *20 Duytsche mylen 15 op 1 graadt* = [approximately 1 : 1,250,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 51 x 72 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 51 x 72 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Zuid-Celebes (Sulawesi Selatan). Deze anonieme kaart van Straat Makassar met de aangrenzende westkusten van Zuid-Celebes en het zuidelijk aansluitende zeegebied tot de Kleine Soenda-eilanden, vermoedelijk uit het laatst van de zeventiende of de vroege achttiende eeuw, is een veel gebruikt cartografisch model van deze regio uit de compagniestijd. Overeenkomstige kaarten uit latere jaren, zij het soms met een iets andere uitsnede, zijn hierna opeenvolgend gereproduceerd op de bladen 158 t/m 160.

South Celebes (Sulawesi Selatan). This anonymous map of the Macassar Strait with the adjacent west coasts of South Celebes and the southern connecting waters as far as the Lesser Sunda Islands, presumably from the final years of the seventeenth or the early eighteenth century, is a cartographic model that was much used for this region in the time of the Company. Similar maps from later times, although sometimes with somewhat different detail, are reproduced below in succession on sheets 158 to 160.

blad / sheet 157:

Nationaal Archief, 4.VELH 233.

[Gerard van Keulen, 1720-1726] :

Een / Gedeelte van de West / Kust Van het Eyland / Celebes / of Macasser / Van de Baay Batakeke tot / de Hoek Tanakeke.

A / Part of the West / Coast of the Island of / Celebes / or Macassar / From Batakeke Bay to / Tanakeke Head.

[inzetkaart / inset map]

De Baaij Batakeke int Groot.
Batakeke Bay to a Large Scale.

Schaalstok niet aangegeven [inzetkaart] schaalstok van 2 Duitse mijlen = [ca. 1 : 136.600].
Scale not indicated [inset map] scale-bar of *2 Duitse mijlen* = [approximately 1 : 136,600].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 64 x 106 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 64 x 106 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

De topografische namen in de titel van deze kaart van de westkust van Zuid-Celebes door Gerard van Keulen zijn tegenwoordig niet meer algemeen in gebruik. De 'Baay Batakeke' staat voor de baai van Parepare, terwijl 'Tanakeke' nu alleen nog wordt gebruikt voor het eiland van die naam. De tegenovergelegen 'Hoek Tanakeke' op het vasteland van Celebes wordt op moderne kaarten aangeduid als Tandjoeng (Tanjung) Pepe.

The topographical names in the title of this map of the west coast of South Celebes by Gerard van Keulen are no longer in general use at present. The *Baay Batakeke* stands for the bay of Parepare, while *Tanakeke* is now only used for the island of that name. The *Hoek Tanakeke* (Tanakeke Point) on the mainland of Celebes opposite it is indicated as Tanjung Pepe on modern maps.

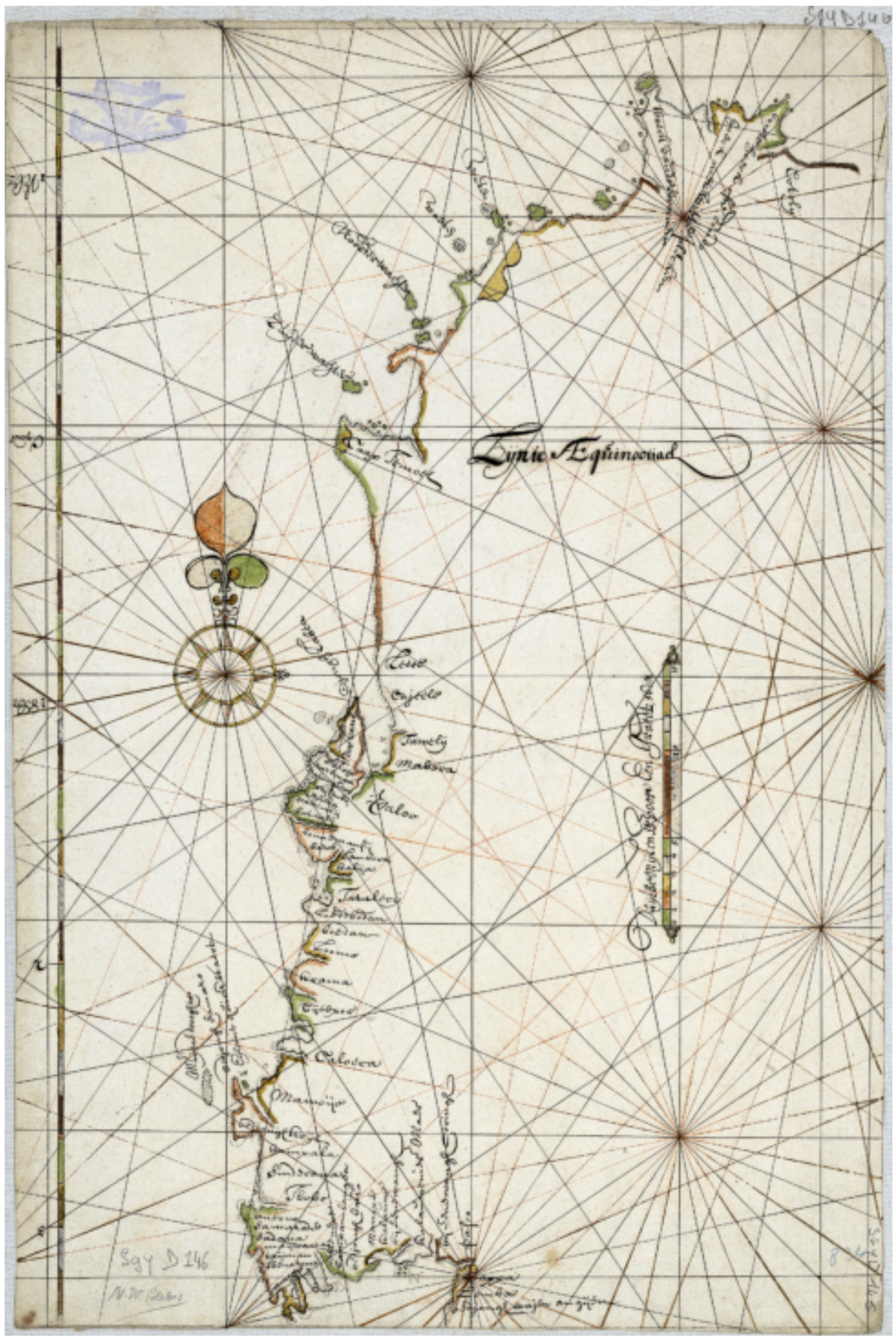

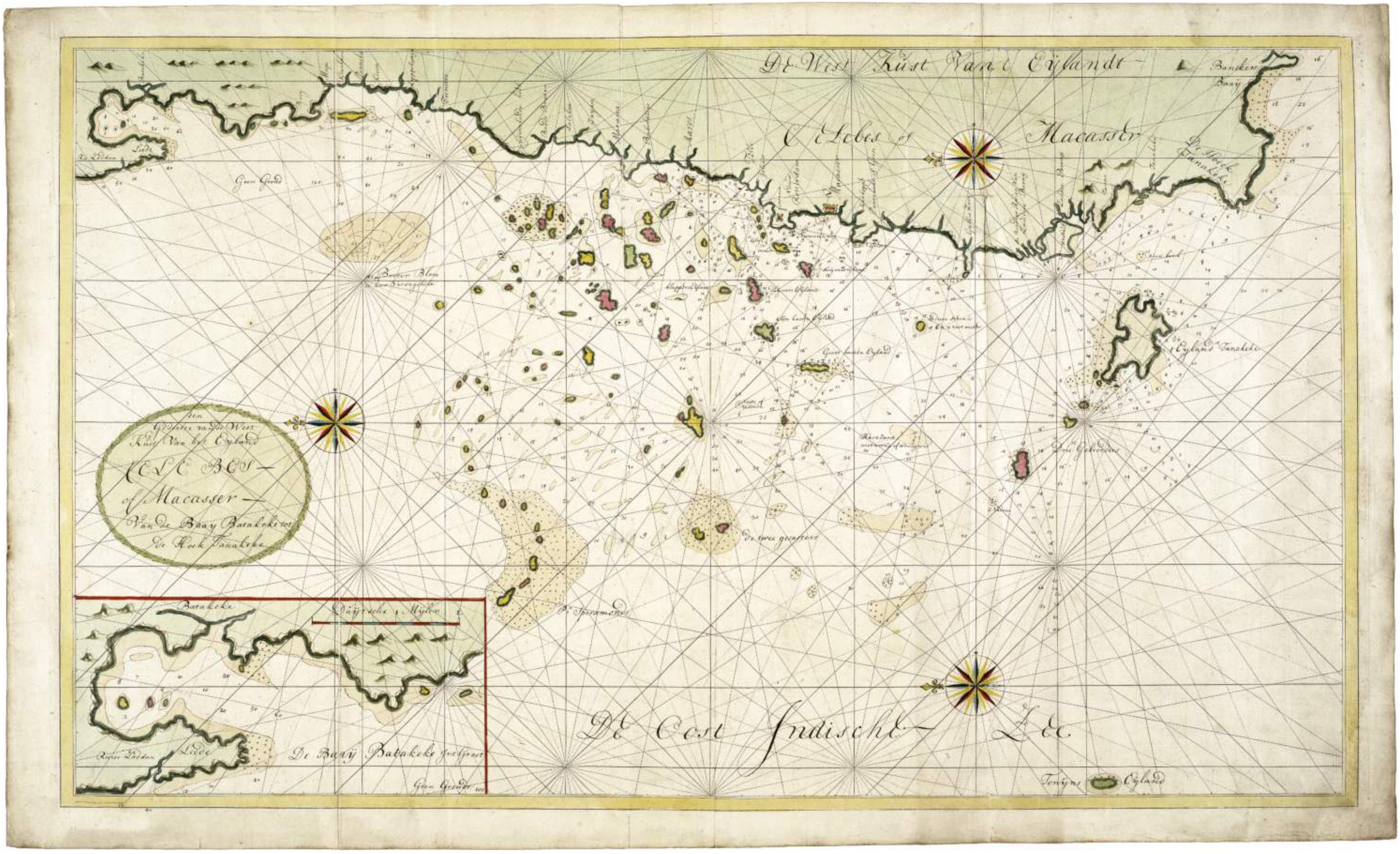
De West Kust Van t Eylandt
Banken
Baay
Celebes of Macasser
De Hoek Tanakeke
Gaan Gronde
Lodo
Rs Tanakeke
Boeton Blom
Klapper Eylant
Gaan landen Eylant
Eylandt Tanakeke
Gaan Gebroken
Rivelans
De twee gunsters
De Speramenten
Een
Gedeelte van de West
Kust Van het Eylandt
CELEBES
of Macasser
Van De Baay Batakeke tot
De Hoek Tanakeke
Batakeke
Baayt sche 1 Myl
Rivier Tanakeke
Laboe
De Baay Batakeke ten groot
Gaan Gisser
De Oost Indische Zee
Ternÿne
Eylandt

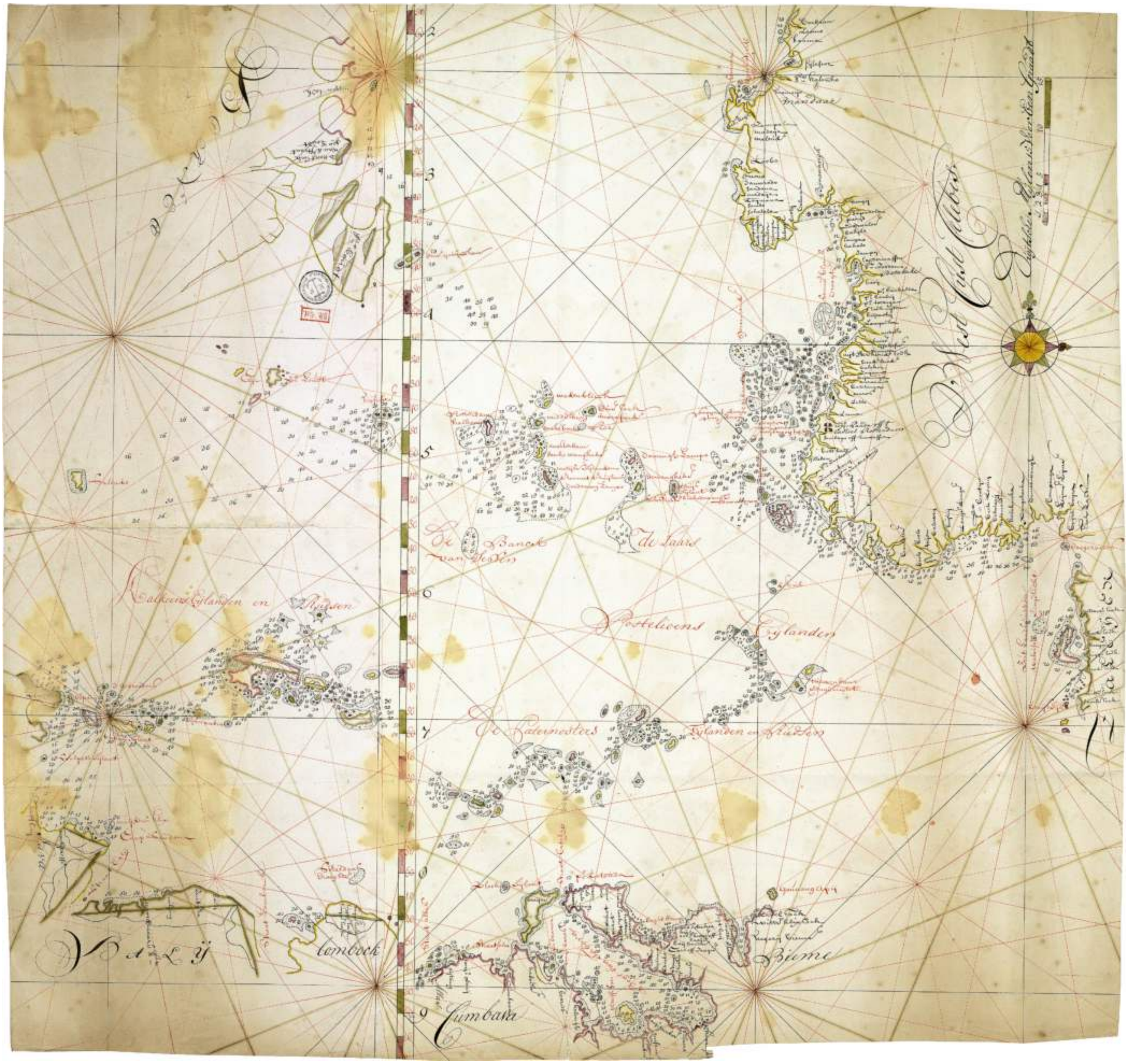

blad / sheet 158:

Bibliothèque nationale de France, DCP SH pf 186 div 4 p 4.

[Anoniem, 1700-1725] :
[Anonymous, 1700-1725] :

[Kaart van Straat Makassar en de Balizee].

[Chart of the Macassar Strait and the Bali Sea].

Schaalstok van 15 Duijtsche Mijlen 15 Voor Een Graadt = [ca. 1 : 1.010.100].
Scale-bar of *15 Duijtsche Mijlen 15 Voor Een Graadt* = [approximately 1 : 1,010,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 73 x 78 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 73 x 78 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

De vrijwel identieke standaard-kaarten van de Balizee en Straat Makassar op de bladen 158-159, beide waarschijnlijk uit het eerste kwart van de achttiende eeuw, verschillen slechts weinig van de enkele tientallen jaren oudere kaart van hetzelfde gebied op blad 156. Meer topografisch detail is vooral te vinden in de weergave van de noordkusten van de westelijke Kleine Soenda-eilanden.

The virtually identical standard charts of the Bali Sea and Macassar Strait on sheets 158 and 159, both probably from the first quarter of the eighteenth century, differ only a little from the one of the same area on sheet 156 from several decades earlier. More topographical detail is to be found in particular in the representation of the north coasts of the western Lesser Sunda Islands.

blad / sheet 159:

Universiteitsbibliotheek Leiden, Collectie Bodel Nijenhuis 006-14-0003.

[Anoniem, 1700-1725] :
[Anonymous, 1700-1725] :

[Kaart van Straat Makassar en de Balizee].
[Chart of the Macassar Strait and the Bali Sea].

Schaalstok van 25 Duijtsche Mijlen 15 voor Een Graadt = [ca. 1 : 1.000.000].
Scale-bar of *25 Duijtsche Mijlen 15 voor Een Graadt* = [approximately 1 : 1,000,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 72 x 75,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 72 x 75.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

blad /sheet 160:

Nationaal Archief, 4.VELH 156.1.22.

[Gerrit de Haan, 1760] :

[Balij langs Bima tot Macasser].

[From Bali and Bima to Macassar].

Schaalstok van 15 Duijtsche Mijlen 15 op een graedt = [ca. 1 : 992.100].
Scale-bar of *15 Duijtsche Mijlen 15 op een graedt* = [approximately 1 : 992,100].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 97 x 71,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 97 x 71.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Gerrit de Haans versie van de Straat van Makassar en aangrenzende kusten, met delen van de westelijke Kleine Soenda-eilanden, is weer afkomstig uit het eerste deel van zijn *Ligtende zeefakkel*. De kaart van het noordelijke deel van Straat Makassar door Jan Theunis Busscher hierna, hoewel waarschijnlijk gemaakt enkele jaren na zijn terugkeer in Nederland in 1825, gaat ten minste gedeeltelijk terug op een voorbeeld van omstreeks 1810.

Gerrit de Haan's version of the Strait of Macassar and adjacent coasts, with parts of the western Lesser Sunda Islands, is again derived from the first volume of his *Ligtende zeefakkel*. The chart of the northern part of the Macassar Strait by Jan Theunis Busscher following, although probably made several years after his return to Holland in 1825, derives at least partly from an example from approximately 1810.

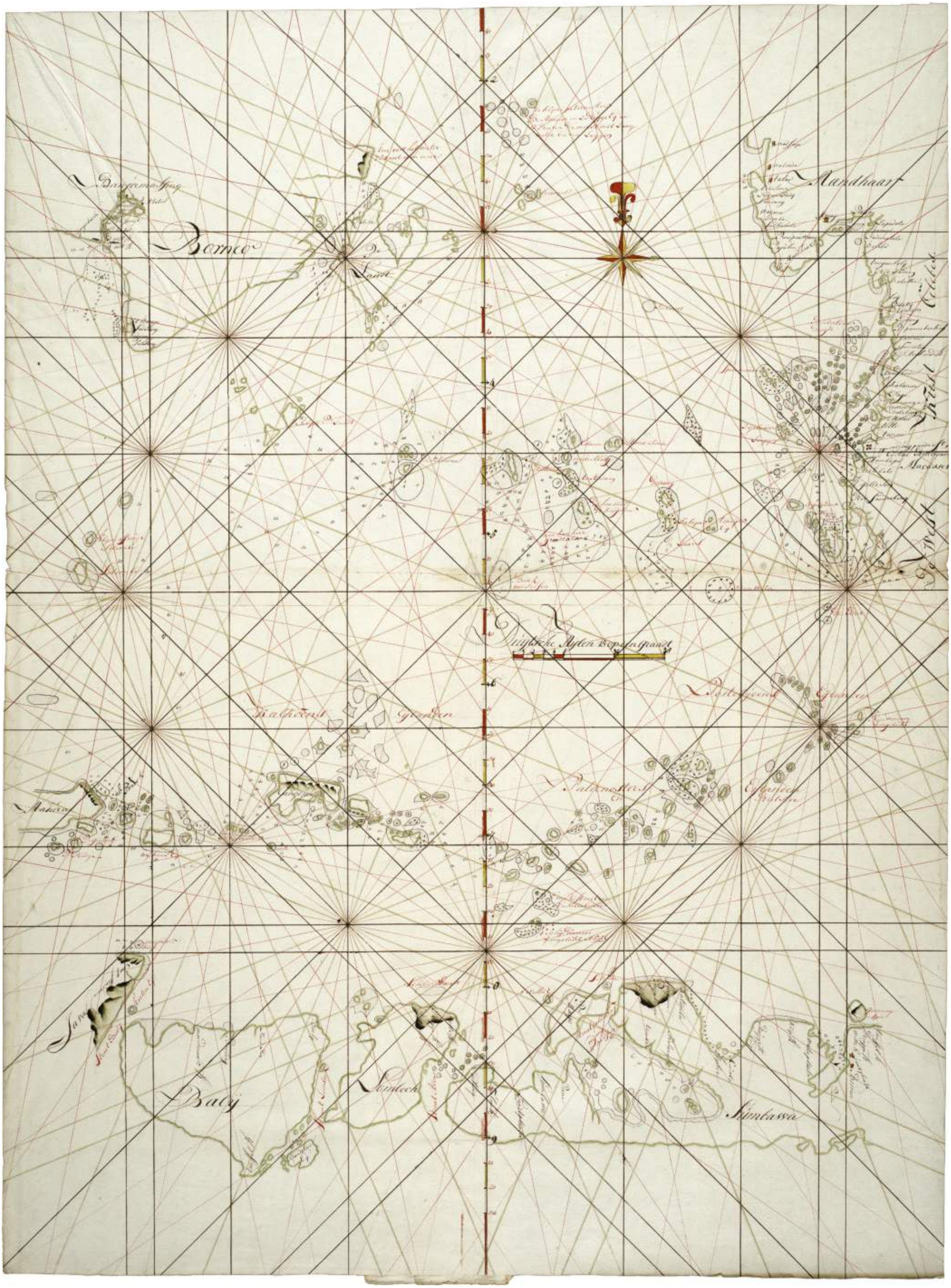

Bijschriften: pag. 159 / Captions: p. 159

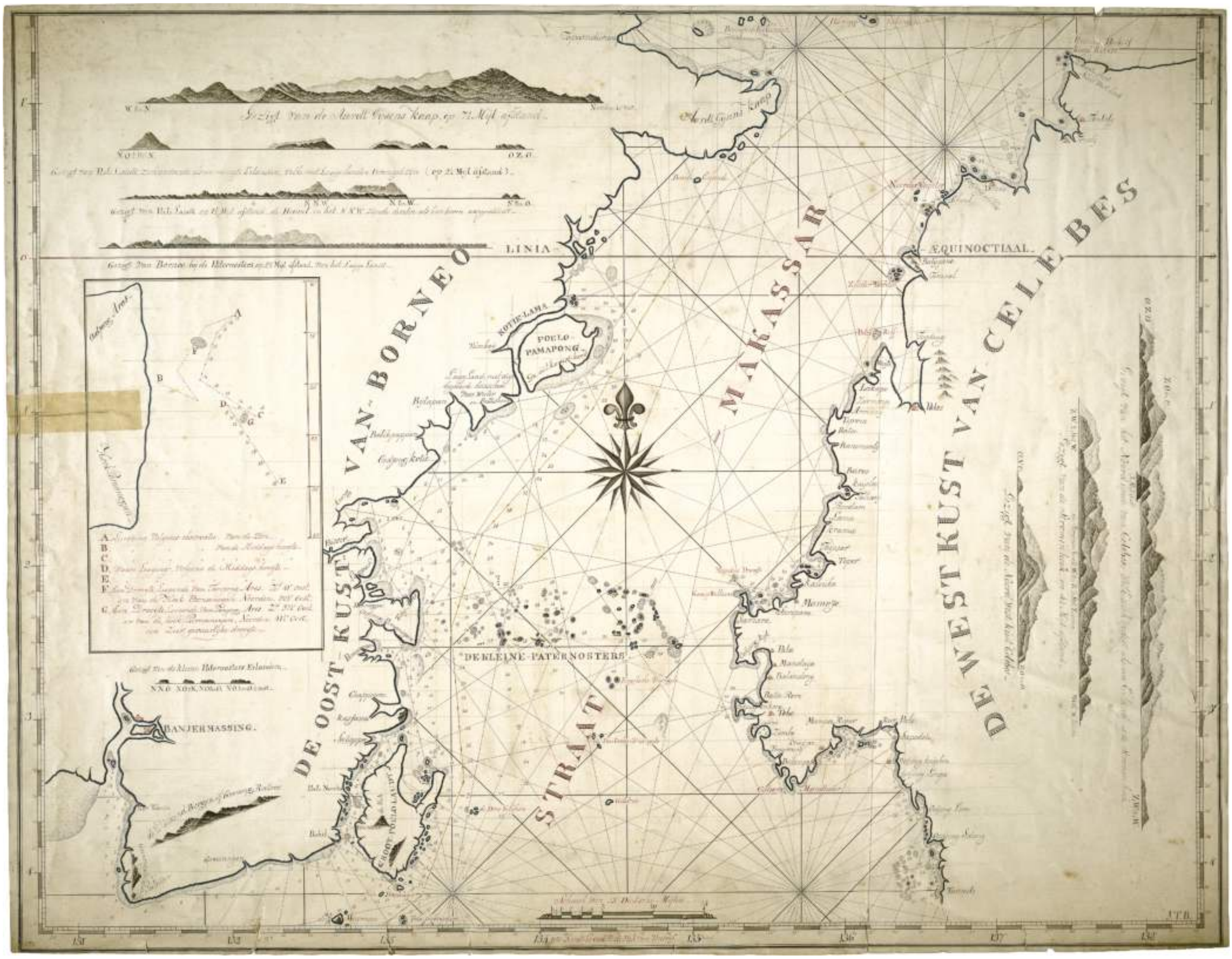
DE OOST KUST VAN BORNEO
MAR
STRAAT
DE WEST KUST VAN CELEBES
LINIA
EQUINOCTIAAL
DE KLEINE PATERNOSTERS
BANJERMASSING.
POELO PAMAPONG
KOTTE-LAMA
Noord Gijsens kaap
Gezigt van Borneo bij de Paternosters op 2½ Mijl afstand. van het Laage Landt.
Gezigt van de Noord West kust Celebes.
Gezigt van de Duizend Bergen of Goenong Ratoos.
Gezigt van de kleine Paternosters Eilanden.
Gezigt van het Noordeinde van Celebes, Welk zich opdoet als een Eiland – is de Stromen-hoek.
De Stromenhoek. W.ten Z. ½ Strk: Zuiden / Gezigt van de Stromen-hoek, op 4½ Mijl afstand.
Gezigt van Poelo Laudt, zich opdoende als een menigte Eilanden, welke met Laage landen verenigd zijn (op 2¼ Mijl afstand).
Gezigt van Poelo Laudt, op 1½ Mijl afstand, de Heuvel in het N.N.W. zijnde dezelve als hier boven aangeduidt.
Gezigt van Borneo; bij de Paternosters, op 2½ Mijl afstand, van het Laage Landt.
A
B
C
D
E
F
G

blad / sheet 161:

Nationaal Archief, 4.MIKO 151.

[Jan Theunis Busscher, ca./c. 1833] :

[Kaart van Straat Makassar].

[Chart of the Macassar Strait].

[inzetkaart / inset map]

[Verkenningskaart van de kust van Borneo tussen Tandjoeng Ares en de Hoek van Pamoekan].
[Survey chart of the coast of Borneo between Tandjoeng Ares and Pamoekan Head].

[profielen / profiles]
Gezigt van de Aardt Gijsens kaap [Tandjoeng Mangkalihat] op 7½ Mijl afstand.
View of Aerdt Gijsens Head [Tandjoeng Mangkalihat] at a distance of 7½ Miles.

Gezigt van Poelo Laudt, zich opdoende als een menigte Eilanden, welke met Laage landen verenigd zijn (op 2¼ Mijl afstand).
View of Poelau Laoet, appearing like a number of Islands, which are united with Lowlands (at a distance of 2¼ Miles).

Gezigt van Poelo Laudt, op 1½ Mijl afstand, de Heuvel in het N.N.W. zijnde dezelve als hier boven aangeduidt.
View of Poelau Laoet, at a distance of 1½ Miles, the Hill in the N.N.W. being the same as the one depicted above.

Gezigt van Borneo; bij de Paternosters, op 2½ Mijl afstand, van het Laage Landt.
View of Borneo; near the Paternosters, at a distance of 2½ Miles, from the Low Land.

Gezigt van de kleine Paternosters Eilanden.
View of the Lesser Paternoster Islands.

De Duizend Bergen of Goenong Ratoos.
The Thousand Mountains or Goenoeng Meratoes.

Gezigt van het Noordeinde van Celebes, Welk zich opdoet als een Eiland – is de Stromen-hoek.
View of the North point of Celebes, Which appears like an Island – [this] is the Stromenhoek.

De Stromenhoek. W.ten Z. ½ Strk: Zuiden / Gezigt van de Stromen-hoek, op 4½ Mijl afstand.
The Stromenhoek. W.by S. ½Pnt: South / View of the Stromenhoek, at a distance of 4½ Miles.

Gezigt van de Noord West kust Celebes.
View of the North-West coast of Celebes.

Schaalstok van 15 Duitsche Mijlen = [ca. 1 : 983.300].
Scale-bar of *15 Duitsche Mijlen* = [approximately 1 : 983,300].

1 kaart + 1 inzetkaart + 9 profielen : ms op papier, gekleurd, 70 x 91 cm
1 map + 1 inset map + 9 profiles : ms on paper, coloured, 70 x 91 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [inzetkaart] een legenda bij de letters A t/m G :
Explanations: [inset map] a key to the letters A to G :

A. Legging Volgens observatie van de zon.
B. [Legging Volgens observatie] van de Middags-hoogte.
C. [Legging Volgens observatie van de Middags-hoogte].
D. Waare Legging, volgens de Middags-hoogte.
E. [Waare Legging, volgens de Middags-hoogte].
F. Een Droogte, Leggende van Tanjong Ares. Zd: 41° Oost, / en van de Hoek Pamanogan. Noorden. 20⅓° Oost.
G. Een Droogte, Leggende van Tanjong Ares. Zd: 37¼° Oost, / en dan de hoek Pamanogan, Noorden; 41¼° Oost, / een Zeer gevaarlijke droogte.

bladen /sheets 162-163:

Nationaal Archief, 4.VEL 1293

[Anoniem], 1693 :
[Anonymous], 1693 :

Macasser [...].

Macassar [...].

[profielen / profiles]

[Aanzicht van Kasteel Rotterdam vanuit zee / Aanzicht van Kasteel Rotterdam vanaf de landzijde].
[View of Fort Rotterdam from the sea / View of Fort Rotterdam from the land side].

Schaalstok van 4 uren = [ca. 1 : 215.200].
Scale-bar of *4 uren* = [approximately 1 : 215,200].

1 kaart + 2 profielen : ms op papier, gekleurd, 114,5 x 176 cm.
1 map + 2 profiles : ms on paper, coloured, 114.5 x 176 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Verklaringen: [midden boven] vervolg van de titel en een verklaring van de kleuren in de kaart] :
Explanations: [above centre] continuation of the title and an explanation of the colours used in the map] :

Caarte / Ende teykeninge van Macassar soodanig als ter ordrevan d'E: Heer Fransois / Prins Prasident over deselve inden Jaare 1693 door mij ondergesz: bereijst op gesteld / ende verbeeld, wiens sidoeatie hieronder werd vertoond nemende haar begin vande hoek / van tannakeeke ofte ponagoe genaemt en koers nemende op de Noort tot padangkeeke: insgelijks aande / oost sijde vande hoek van Lassoij ofte tenejelles tot de groote revier van tsindrane Bone strekenden: mitsgaders / gesingneerde aenwijsinge vande tegenwoordige besitters als alles wat beteekend is met dese ondergestelde / Behooren /
rood de Compagnie met roode huijsjes /
wit de Coningh van Bone /
geel de Coningh van Goa / turatte /
wit de Coningh van Tello /
rood de Coningh van Tenette /
wit de Coningh van Soping /
blauw de Coningh van Cideuj /
rood de d[itt]o: v: Boelecombo.

De tekenaar, die helaas vergat zijn kaart te signeren, kreeg in 1693 van de toenmalige gouverneur van Makassar, François Prins, opdracht heel Zuid-Celebes in kaart te brengen en daarbij onder meer de grenzen van de diverse gezagsgebieden vast te leggen. Genoemd worden de landerijen onder Bone, Gowa ('Goa'), Tello, Tanette ('Tenette'), Sopeng ('Soping'), Sindjai ('Cideuj') en Boeloekoemba ('Boelocombo'), en vanzelfsprekend die van de Compagnie zelf. Deze overzichtskaart was daarmee mede bedoeld als hulpmiddel om een einde te maken aan de voortdurende disputen om het bezit van de rijke landbouwgebieden, waar vooral rijst werd verbouwd. Het wapen van Rotterdam links duidt op de naam van het fort van de Compagnie in Makassar, Kasteel Rotterdam, en op de geboortestad van admiraal Cornelis Speelman, die in 1667-1669 Makassar voor de VOC veroverde en uiteindelijk tot gouverneur-generaal zou opklimmen (1681-1684). Een vereenvoudigde versie van deze kaart is door Isaak de Graaf in zijn atlas opgenomen, evenals de twee aanzichten van Kasteel Rotterdam (Deel I: *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*, II-11a, II-16). Als maker van het origineel wordt wel 'den adsistent' te Makassar genoemd, mogelijk Frans Hassing, hoewel in 1693 ook Godfried Ruijsch, Isaacq Lallet en Jan Haring als assistent op de Makassaarse naamlijst voorkomen.

The draughtsman, who unfortunately forgot to sign his map, received instructions in 1693 from the then governor of Macassar, François Prins, to map the whole of South Celebes and in doing so to lay down the borders of the various areas of authority. He mentions the lands of Bone, Gowa (*Goa*), Tello, Tanatte (*Tenete*), Sopeng (*Soping*), Sinjau (*Cindeuj*) and Bulukumba (*Boelocombo*), and of course also that of the Company itself. In this way this general map was also intended to put an end to the constant disputes over possession of the rich agricultural areas, where in particular rice was grown. The arms of Rotterdam on the left alludes to the name of the Company's fort in Macassar, *Kasteel Rotterdam* (Rotterdam Castle), and to the birthplace of Admiral Cornelis Speelman, who conquered Macassar for the VOC in 1667-1669 and would finally rise to the position of Governor-General (1681-1684). Isaak de Graaf included a simplified version of this map in his atlas, as well as the two views of *Kasteel Rotterdam* (Volume I: *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*, II-11a, II-16). As maker of the original *den adsistent* (the Assistant) at Macassar is mentioned, possibly Frans Hassing, although in 1693 Godfried Ruijsch, Isaacq Lallet and Jan Haring also occur as Assistants on the Macassar namelist.

DE
BOGHT
B
O
S
O
P
I
N
G
W
A
D
I
E
O
Tamsarau Xabaya
N O S T
Z

Bijschriften: pag. 161 / Captions: p. 161

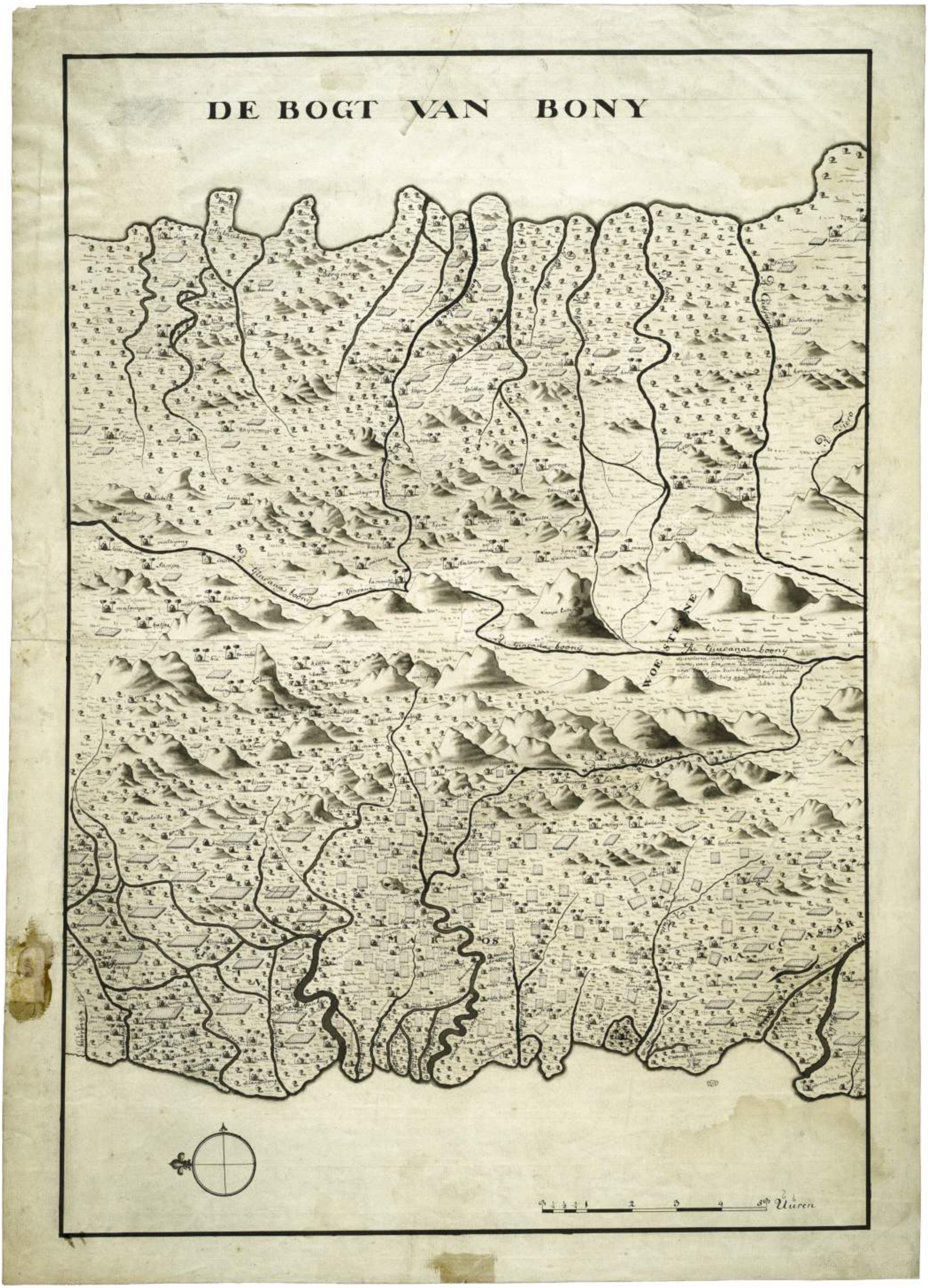

Bijschriften: pag. 166 / Captions: p. 166

Bijschriften: pag. 166 / Captions: p. 166

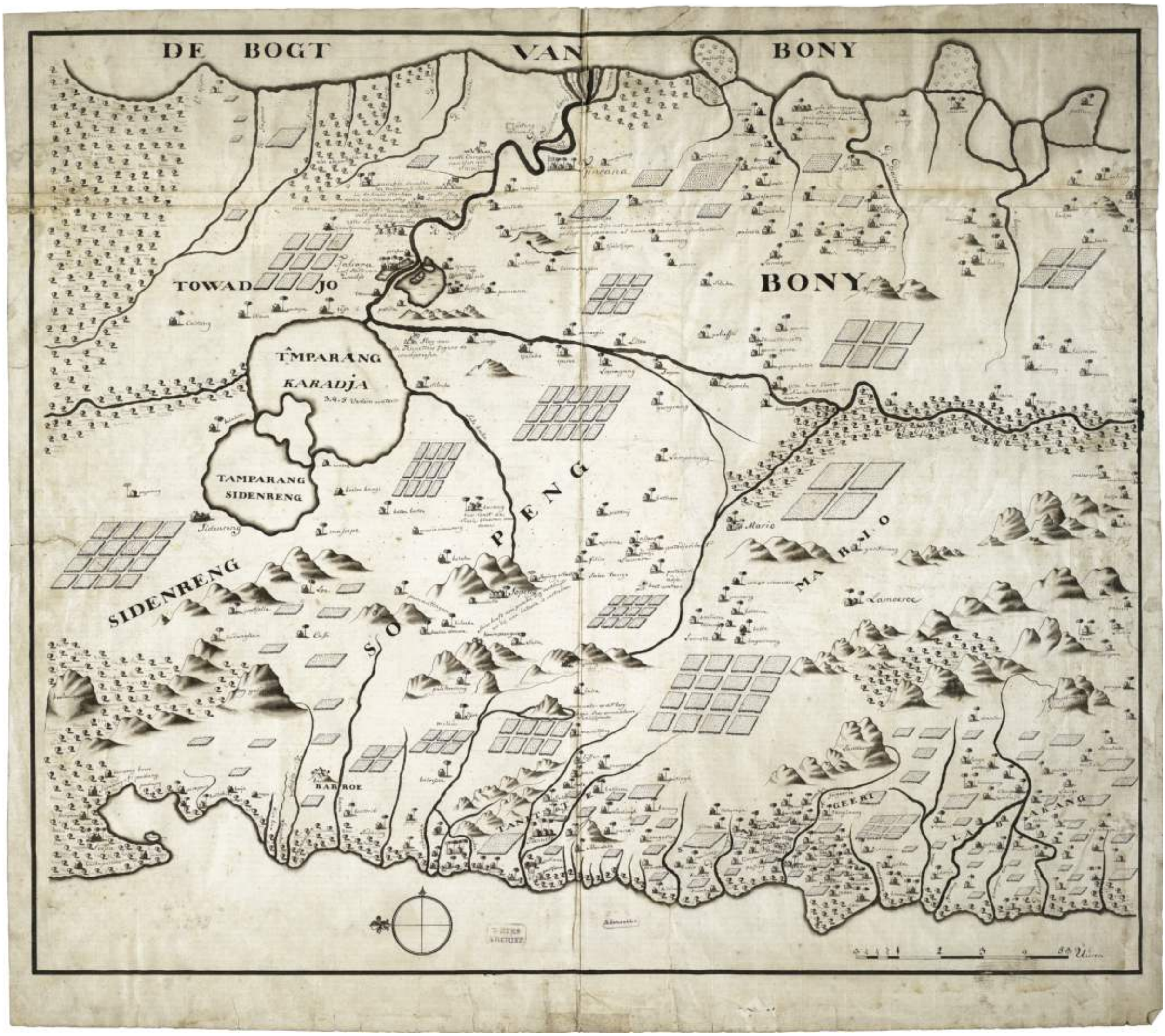

blad / sheet 164:

Nationaal Archief, 4.VEL 1300.

[Johan Michiel Aubert, ca./c. 1745] :

[Kaart van Zuid-Celebes, middendeel].

[Map of South Celebes, central part].

Schaalstok van 5 uren = [ca. 1 : 217.000].
Scale-bar of 5 *uren* = [approximately 1 : 217, 000].

1 kaart : ms op papier, 74 x 53 cm.
1 map : ms on paper, 74 x 53.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Johan Michiel (ook Jean-Michel) Aubert werkte als hofmeester, boekhouder en vertaler voor Adriaan Hendrik Smout, gouverneur van Makassar in de jaren 1737-1744. Diens opvolger Joan Gideon Loten was zeer te spreken over Aubert en maakte tijdens zijn gouverneurschap (1744-1750) graag gebruik van diens kwaliteiten als tekenaar en tolk. Samen maakten zij tochten in het binnenland en hoewel Loten ook zelf tekende (zie blad 190), is het merendeel van de bewaard gebleven topografische tekeningen die de neerslag vormden van deze expedities (bladen 184 t/m 195) van de hand van Aubert. Daarnaast kreeg hij kort na Lotens aantreden opdracht tot de vervaardiging van een grote overzichtskaart in meerdere bladen van Zuid-Celebes, waarvoor Aubert veel bestaand kaartmateriaal uit de bestuursperiode van gouverneur Smout gebruikte. Deze overzichtskaart bestaat in twee versies, die beide in deze atlas zijn gereproduceerd. De eerste, met drie niet precies aansluitende bladen op een schaal van ca. 1 : 215.000 en hier opgenomen op de bladen 164-166, beslaat de zuidelijke en centrale delen van het schiereiland, met op de derde kaart (blad 166) speciale aandacht voor de militaire expeditie in 1740-1741 onder gouverneur Smout tegen het opstandige gewest Wadjo aan de noordoostkust van Zuid-Celebes. De tweede serie, op de bladen 167 t/m 170, bestaat uit vier wel aansluitende kaarten op een schaal van ongeveer 1 : 370.000 en bedekt als geheel een wat verder naar het noorden reikend deel van Zuid-Celebes dan de eerste. De afzonderlijke kaarten geven respectievelijk het noordwestelijke, zuidwestelijke, zuidoostelijke en noordoostelijke deel van het schiereiland weer. Joan Gideon Loten vertrok in 1750 uit Makassar en werd in 1752 aangesteld als gouverneur van Ceylon. Aubert werd eveneens overgeplaatst naar Ceylon en het is dan ook goed mogelijk dat hij deze kaartseries pas daar voltooide. Loten verzamelde zijn kaarten en tekeningen onder meer voor een later uit te geven verhandeling 'om eenig licht te kunnen bijbrengen tot de natuurlijke historie van O.I.', die echter nooit is verschenen.

Johan Michiel (also Jean-Michel) Aubert worked as steward, bookkeeper and translator for Adriaan Hendrik Smout, Governor of Macassar in the years 1737-1744. His successor, Joan Gideon Loten, was very impressed with Aubert, and during his governorship (1744-1750) was happy to make use of his qualities as an artist and interpreter. They made journeys into the interior together, and although Loten himself on occasion also took up landscape drawing (see sheet 190), the majority of the extant topographical drawings that formed the results of these expeditions (sheets 184-195) are from the hand of Aubert. As well as this, shortly after Loten's arrival he received instructions to produce a large multi-sheet general map of South Celebes, for which Aubert made extensive use of existing material from the period of Smout's tenure as governor. This general map exists in two versions, both of which are reproduced in this atlas. The first, consisting of three sheets that do not join exactly and drawn to a scale of about 1 : 215,000, is included here on sheets 164-166. This covers the southern and central parts of the peninsula, with special attention given to the military expedition in 1740-1741 under Governor Smout against the rebellious realm of Wajo on the north-west coast of South Celebes on a third map (sheet 166). The second series, on sheets 167 to 170, consists of four maps that do join up, to a scale of about 1 : 370,000, and as a whole covers a portion of South Celebes that reaches somewhat further northwards than the first. The separate maps depict the north-western, south-western, south-eastern and north-eastern parts of the peninsula respectively. Joan Gideon Loten left Macassar in 1750, and was appointed governor of Ceylon in 1752. Aubert was also transferred to Ceylon, and so it is quite likely that he only completed this series of maps there. Loten collected his maps and drawings for a monograph to be published later, 'to shed some light on the natural history of the East Indies', but this never appeared.

blad / sheet 165:

Nationaal Archief, 4.VEL 1299.

[Johan Michiel Aubert, ca./c. 1745] :

[Kaart van Zuid-Celebes, zuidelijk deel].

[Map of South Celebes, southern part].

Schaalstok van 5 uren = [ca. 1 : 215.000].
Scale-bar of 5 *uren* = [approximately 1 : 215,000].

1 kaart : ms op papier, 53 x 88,5 cm.
1 map : ms on paper, 53 x 88.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

blad / sheet 166:

Nationaal Archief, 4.VEL 1301.

[Johan Michiel Aubert, ca./c. 1745] :

[Kaart van Zuid-Celebes, noordelijk deel].

[Map of South Celebes, northern part].

Schaalstok van 5 uren = [ca. 1 : 215.000].
Scale-bar of 5 *uren* = [approximately 1 : 215,000].

1 kaart : ms op papier, 63,5 x 70,5 cm.
1 map : ms on paper, 63.5 x 70.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

blad / sheet 167:

Nationaal Archief, 4.VEL 1295.

J.M. Aubert Fecit, 1752 :

Land-Kaart van Celebes / Westkust [...].

Map of the West Coast of / Celebes [...].

Schaalstok van 4 Duitsche Mijlen = [ca. 1 : 368.600].
Scale-bar of *4 Duitsche Mijlen* = [approximately 1 : 368,600].

1 kaart : ms op papier, 51 x 72,5 cm.
1 map : ms on paper, 51 x 72.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Verklaringen: [midden onder] vervolg van de titel :
Explanations: [below centre] continuation of the title :

Behelzende Meerendeels de Rijkjes / van Mandhar Mitsgaders het Rijk van Aga / niondjo, of Tannette, de Vorstendommen / van Sawitto, Mario, Met een gedeelte van / Sopeng, Sideenring Toradja / Beneffens het Westelijk Zoete Meir.

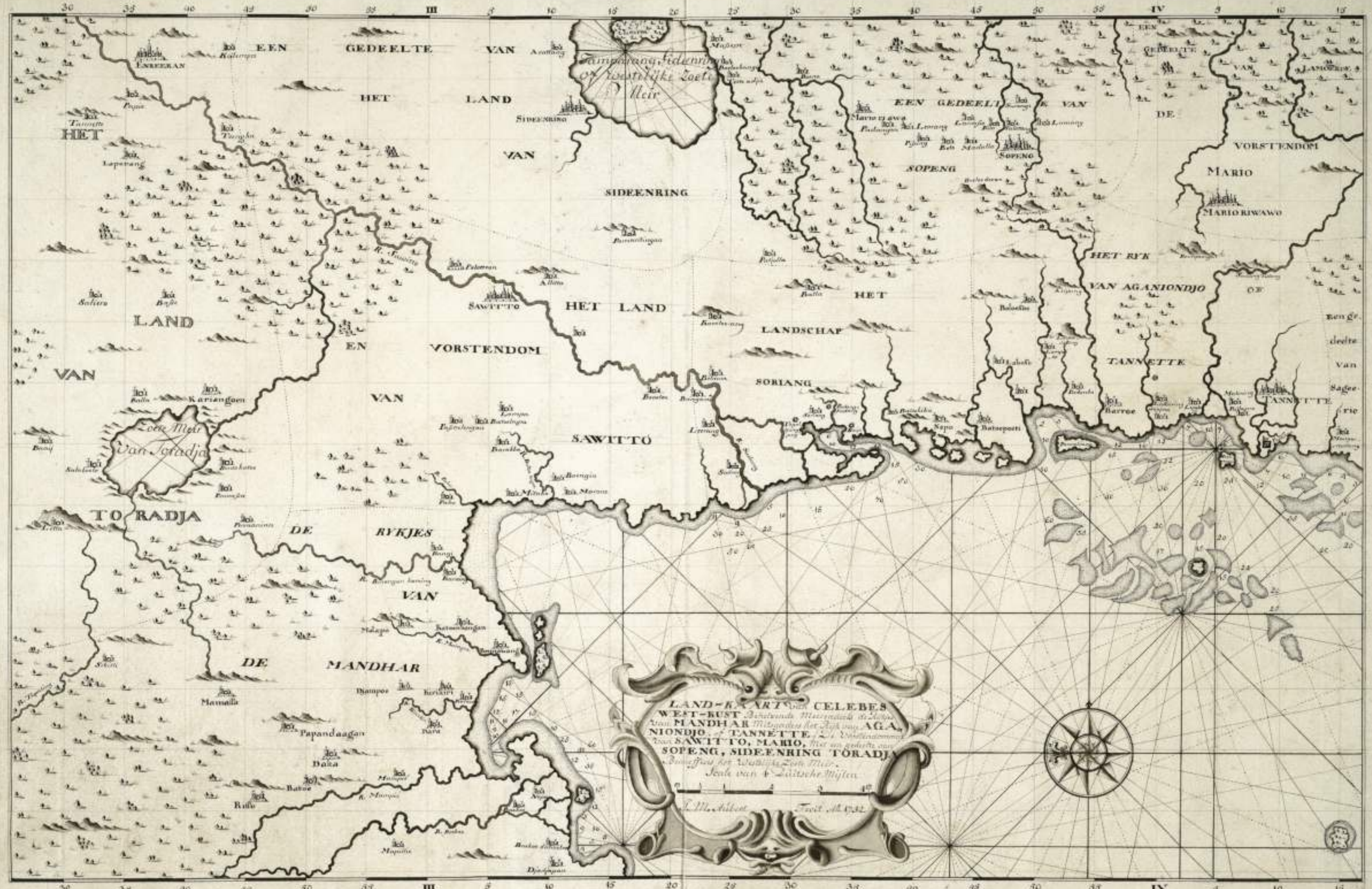
EEN GEDEELTE VAN HET LAND VAN SIDEENRING
HET LAND VAN SAWITTO EN VORSTENDOM VAN SAWITTO
HET LAND VAN TORADJA DE RYKJES VAN DE MANDHAR
EEN GEDEELTE VAN DE LANDSCHAP SORIANG
HET RYK VAN AGANIONDJO OF VORSTENDOM MARIO
SOPENG
MARIO RIWAWO
TANNETTE
Een Meir
Van Toradja
Samparang Siderinrang
of Oostelijke Zoete Meir
LAND-KAART van CELEBES
WEST-KUST Streekende Mandhar de Landen
van MANDHAR Mitsgaders het Rijk van AGA-
NIONDJO, TANNETTE, Vorstendommen
van SAWITTO, MARIO, met de gelegen aan
SOPENG, SIDEENRING TORADJA
Beneffens het Westelijke Zoete Meir.
Schaal van 4 Duitsche Mylen.
Amst. Ao 1732.

Bijschriften: pag. 171 / Captions: p. 171

HET
TOERATEAAS
GEBIED
HET
MACCASSARSE GEBIED
EEN GEDEELTE
VAN
HET
LAND
VAN LAMOERO
Schale van 3 Duitsche mylen
HET
LAND
VAN
BOELECOMBA
ECN
GEDEELTE VAN
HET RYK
VAN
BONI
LAND-KAART
De Bogt Van Bont

De Bogt Van Boni

HET RYK VAN BONI

EEN GEDEELTE VAN HET LAND VAN WAIJO

De Zode Mai of Tamparang Labaija Anders Genaamt, Tamparang Karadja.

LAND- KAAR Van de Mond Sinds Noord de Bogt van BONI, Zuider, en Oosterwaard over Stad van BONI, en SOPPENG, LOEWOE, en SIDEENRENG; Mitsgaders het Gebied van WAIJO en het Oostelykste Zuid Meir Streckende het meerendeel Noord van TJINRANA

Schaal van 4 Duitsche Mylen.

J. M. Ardent

Amsterdam

blad / sheet 168:

Nationaal Archief, 4.VEL 1296.

J.M. Aubert Fecit, [1752] :

Land-kaart / van Celebes Zuidwest Kust [...].

Map / of the South-West Coast of Celebes [...].

Schaalstok van 3 Duitsche Mijlen = [ca. 1 : 370.100].
Scale-bar of *3 Duitsche Mijlen* = [approximately 1 : 370,100].

1 kaart : ms op papier, 51 x 72,5 cm.
1 map : ms on paper, 51 x 72.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Verklaringen: [rechtsonder] vervolg van de titel :
Explanations: [lower right] continuation of the title :

Behelzende het Rijk en Gebied van Mac / cassar, Mitsgaders het Rijkje van Sa / draboni een gedeelte van Toera / tea, Lamoeroe, Sagee / ri, en eenige Bijleggende Landstreeken.

[linksmidden] een legenda bij de nummers 0 t/m 14 :
[centre left] a key to the numbers 0 to 14 :

0. Maranpasso.
1. Soeroedjierang.
2. Bontodjolong.
3. Manoengi.
4. Assikebo.
5. Panaykan.
6. Manrimis.
7. Kassi.
8. Boetatoa.
9. Maros.
10. Bantabantain.
11. Data ratte.
12. Data tenga.
13. Data toeala.
14. Boeloa.

blad / sheet 169:

Nationaal Archief, 4.VEL 1297.

J.M. Aubert Fecit Anno, 1752 :

Land-kaart / van de Zuid Eind van de Bogt van / Boni [...].

Map / of the Southern End of / Boni Bay [...].

Schaalstok van 3 Duitsche Mijlen = [ca. 1 : 370.100].
Scale-bar of *3 Duitsche Mijlen* = [approximately 1 : 370,100].

1 kaart : ms op papier, 51 x 72 cm.
1 map : ms on paper, 51 x 72 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechts.
Orientation: north is right.

Verklaringen: [midden onder] vervolg van de titel :
Explanations: [below centre] continuation of the title :

Behelzende het gebied van Boe / loecomba en een gedeelte van het Rijk / en gebied van Boni, Toeratea, Mac / cassar en Lamoeroe, Beneffens / het Noort Eind van 't Eylant Zaleyer.

blad / sheet 170:

Nationaal Archief, 4.VEL 1298.

J.M. Aubert Fecit, Anno 1752 :

Land-kaart van de Noord / Eind van de Bogt van Boni [...].

Map of the Northern / End of Boni Bay [...].

Schaalstok van 4 Duitsche Mijlen = [ca. 1 : 368.600].
Scale-bar of *4 Duitsche Mijlen* = [approximately 1 : 368,600].

1 kaart : ms op papier, 51 x 72,5 cm.
1 map : ms on paper, 51 x 72.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechts.
Orientation: north is right.

Verklaringen: [rechtsonder] vervolg van de titel :
Explanations: [lower right] continuation of the title :

Behelzende / een gedeelte van het Rijk van Boni en Sopeng, / Loewoe, en Sideenreng; Mitsgaders / het Land van Wadjo en het Oostelijkste Zoete Meir / Beneffens het vermaarde Revier van Tjinrana / Boni.

Makassar (Macassar). De hierna volgende bladen t/m 185 geven een overzicht van de beschikbare Nederlandse manuscriptkaarten, -plattegronden en topografische tekeningen van Makassar en directe omgeving tot in de eerste jaren na de compagniestijd. Deze zijn hier weer per deelcategorie gereproduceerd, met als eerste een reeks kaarten van de kust bij en de rede van Makassar (bladen 171-175), vervolgens een aantal plattegronden en perspectieven van de stad zelf en van afzonderlijke verdedigingswerken (bladen 176-179), en afsluitend aanzichten en andere topografische afbeeldingen van Makassar (bladen 180-185).

Macassar (Makassar). The sheets following up to 185 give an overview of the available Dutch manuscript maps, plans and topographical drawings of Macassar and its direct surroundings into the first years after the Company period. Again these are reproduced per sub-category, with first a series of maps of the coast near and the roads of Macassar (sheets 171-175), then a number of ground-plans and perspectives of the town itself and the separate defensive works (sheets 176-179), and finally scenes and other topographical depictions of Macassar (sheets 180-185).

blad / sheet 171:

Badische Landesbibliothek, K478 fol. 29.

[Anoniem, 1630-1635] :
[Anymous, 1630-1635] :

Maccaser.

Maccasar.

Schaalstok van 1 1/2 Miliarium Germanicum ofte demarc. Duitse Mijlen = [ca. 1 : 93.800].
Scale-bar of *1 1/2 Miliarium Germanicum ofte demarc. Duitse Mijlen* = [approximately 1 : 93,800].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 65 x 86,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 65 x 86.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is links.

Verklaringen: [linksonder] een legenda bij de letters A t/m N en a t/m n :
Explanations: [lower left] a key to the letters A to N and a to n :

A. Het fort Samboppe.
B. Portugees Jacht [...].
C. De Engese logie.
D. Deense logie.
E. Engels schip.
F. Deens schip.
G. Engels Eylandt [...].
H. De Stat Tello.
I. Clappus Eyland daar van [...].
K [...] Eylandt daer op mede water is.
L. By dese Hoek [...].
M. [...] Eylandt Tannakeke.
N. De Hoek van Tannakeke.

a. [...].
b. Muiden.
c. [...].
d. De Soon.
e. Onse Chaloup.
f. Mocha.
g. Ambonna.
h. De Mane.
i. Chin. Chaloup.
k. Chaloup Wesel.
l. Manar.
m. Negapatan.
n. De Saturne.

Deze interessante maar helaas minder goed leesbare vroege kaart van de rede van 'Maccaser' en een deel van de Spermonde-archipel, uit de nalatenschap van Artus Gijsels, biedt mede door het aanzicht in vogelvlucht van de kust en de uitgebreide legenda een verhelderend inzicht in de topografie van het prekoloniale Makassar en directe omgeving. In dit opzicht vormt ze een welkome aanvulling op de diverse latere en veel meer bekende kaarten en aanzichten uit het atelier van Johannes Vingboons, die in dit atlasdeel zijn gereproduceerd op de bladen 172 en 176-177. Over de maker is niets bekend, evenmin als over de achtergrond van de kaart zelf. Het lijkt aannemelijk dat Gijsels opdracht tot de vervaardiging heeft gegeven tijdens zijn ambtsperioden in de Molukken als commissaris en gouverneur, dan wel de kaart in die jaren tot zijn vertrek in 1635 uit andere bron heeft verworven.

This interesting but unfortunately not fully legible early map of the roads of *Maccaser* and part of the Spermonde Archipelago, from the legacy of Artus Gijsels, with its bird's-eye view of the coast and the extensive legend, offers an enlightening insight into the topography of precolonial Macassar and its direct surroundings. In this regard it forms a welcome addition to the various later and much better known maps and views from the workshop of Johannes Vingboons, which are reproduced in this atlas volume on sheets 172 and 176-177. Nothing is known about the maker, and neither about the background of the map itself. It seems plausible that Gijsels gave instructions to produce it during the period when he served as Commissioner and Governor of the Moluccas, or else that he obtained the map from another source in the years up to his departure in 1635.